

Het eerste stuk

Mijn broeders en zusters!

Wij houden aanstaande zondag het Avondmaal van onze Heere. Opdat wij dit tot onze troost mogen houden, overwegen wij in dit uur het Avondmaalsformulier van onze Gereformeerde Kerk. Dit formulier is opgesteld met zoveel wijsheid van de Geest, men kan er zoveel kennis van Christus uit scheppen, en het legt zo volledig bloot wat wij van nature zijn, dat het bijna overbodig lijkt er iets aan toe te voegen. Omdat wij intussen bij treurige ondervinding weten hoe een mens zich aan alles gewent en in zichzelf dood en dof blijft voor de dierbaarste waarheid, zal het voor ware gelovigen welkom zijn, de betekenis en bedoeling van een gedeelte van dit formulier nader te horen verklaren en ophelderen. Het is bovendien voor menigeen die zonder waarachtige zelfbeproeving aan de Dis van de Heere gaat, nuttig en nodig dat hem de waan ontnomen wordt dat de Tafel van de Heere voor hem bereid is en dat de Gastheer Zich niet aan hem wreken zal zolang hij onwaardig met de oprechte gasten mede gaat aanzitten en zich toe-eigent wat hem niet toekomt.

Wat ik u overigens te zeggen heb, mag door u niet zó opgevat worden, dat het alleen dient tot het waardig houden van het Heilig Nachtdmaal. Het dient eveneens tot een waarachtige zelfbeproeving voor elke dag en voor het gehele leven. Ons formulier dan leert ons wat ons vóór alle dingen nodig is, opdat wij tot onze troost het Avondmaal van de Heere mogen houden. Het zegt ons:

Ten eerste, dat wij ons tevoren recht beproeven. Ten tweede, dat wij het tot dat doel richten, waartoe de Heere Christus het verordineerd en ingesteld heeft, namelijk tot Zijn gedachtenis. Omdat wij dan het Avondmaal van de Heere tot onze troost wensden te houden, hebben wij ons allereerst te beproeven, dat is, voor de Heere te onderzoeken of de drie volgende dingen die vereist worden in ons zijn: droefheid naar God, het waarachtig zaligmakend geloof in Jezus Christus en de heiliging door de Geest.

Omdat deze drie vereisten of drie stukken het ware gereformeerde geloof, dat is de volkomen leer der zaligheid bevatten en wij ons niet alleen als wij aan het Nachtdmaal van de Heere gaan, maar ook voortdurend te beproeven hebben om voor onszelf van deze drie stukken ver-

zekerd te zijn – zo wij tenminste begeren zalig en godzalig te leven en in de waarachtige troost te sterven – beantwoorden wij tot de zelfbe-proeving van eenieder de volgende drie vragen:

1. Hoe is degene gesteld die bedroefd is naar de wereld, en hoe degene die bedroefd is naar God?
2. Hoe is het schijngeloof werkzaam en hoe het zaligmakend geloof?
3. Hoe onderscheidt men voor zichzelf de heiliging van de Geest van de heiliging van het vlees?

In ons formulier lezen wij het volgende:

Ten eerste bedenke eenieder bij zichzelf zijn zonden en vervloeking, opdat hij zichzelf mishage en zich voor God verootmoedige, aangezien de toorn van God tegen de zonde zo groot is, dat Hij die – eer Hij ze ongestraft liet blijven – aan Zijn lieve Zoon Jezus Christus met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft.

Eenieder heeft dit dus te bedenken. Eenieder die tot de Tafel van de Heere nadert, eenieder voor zichzelf, wie hij ook moge zijn: de roemende, de vertrouwende, de verzekerde, de dankbare,

geruste en vergenoegde zowel als ieder ander. Eenieder zie niet op anderen, maar op *zichzelf*, bedenke het bovengenoemde bij zichzelf. De uitnodiging komt tot allen die slecht zijn, dat is: die vanwege hun zonde en vervloeking niet weten waar zij anders heen moeten. De uitnodiging luidt immers: ‘Wie is slecht? [= eenvoudig], hij kere zich herwaarts. Tot de verstandeloze zegt Zij: Komt, eet van Mijn brood en drinkt van de wijn die Ik gemengd heb’ (Spr. 9:4vv.). Dat is de stem van Christus, de Opperste Wijsheid.

Zo beproeve dan allereerst eenieder zichzelf of hij zich zo bevindt, of hij dus zonder uitvluchten te zoeken, recht en slecht, in alle eenvoud, zonder veinzerij, hoogheid van hart en ogen en zonder zich iets aan te matigen, nadert. Eenieder die zijn zonden en vervloeking bedenkt, zal zo naderen. Eenieder die Gods toorn tegen de zonde overweegt en juist daarom met zielenhonger en zielendorst aankomt, met het oog van de ziel alleen in alle eenvoud ziende op de eeuwig geldende losprijs die de Heere Jezus alleen heeft aangebracht; alleen ziende op Zijn grote liefde, waarmee Hij onze vervloeking op Zich heeft genomen en waarmee Hij de straf, die ons de vrede aanbrengt, voor ons, Zijn uitverkorenen, gedragen heeft.

Als nu iemand bedroefd is naar de wereld, dan denkt hij als volgt: O zeker, ik betreur mijn zonden. Intussen wil hij niet weten dat hij slechts treurt omdat hij de roem niet meer heeft dat hij iets is, en dat hij niet heeft gekregen wat hij nastreefde in deze wereld. Hij zegt dat hij grote strijd heeft en gehad heeft en grote angst, maar het was strijd tussen betere overtuiging en eigen lust, en dat is het nog; en de angst ligt in het doen tegen beter weten in.

Er is ook een herhaald belijden van zonde en schuld, en hij spreekt erover hoe vaak hij berouw heeft over zijn zonden. Toch is er volstrekt geen wil om anders te handelen dan hij doet, zolang hij niet van de wereld krijgt wat hij in eigenliefde en in hoogmoed van het vlees voor zichzelf begeert. Zo iemand denkt aan het Nachتماال te gaan in de mening dat dit hem helpen zal, zoals hij altijd ervan spreekt dat hij zich alleen aan de genade houden wil. Dat alles gebeurt echter toch alleen maar om eigen zin en wil door te zetten en het geweten te paaien, of om de pijn die hij voelt te stillen. Hij wil zich aan de middelen houden, om er – met behoud van zijn zonde – toch door te komen en vrijuit te gaan.

Hij is dan ook telkens snel gereed met de belijdenis van zijn zonden en schuld. Men wil graag

dat de oprechten er maar goed op inslaan, alles zullen ontdekken en berispen wat verkeerd gedaan is, en hem datgene voorhouden wat enkel en alleen goed en waarachtig is; maar er is nooit het voornemen van het hart om zich van zijn ondeugd tot God te bekeren, al bekeert hij zich ondertussen een- en andermaal. Het 'ik' blijft de boventoon voeren; daarom is die droefheid als een morgenwolk. Hij is spoedig opnieuw getroost en gerustgesteld als hij maar zijn zin en wil heeft, of uitzicht heeft die op een andere manier te krijgen. Zo iemand zal daarom vandaag zijn vervloeking bedenken en morgen is hij weer in de wereld en kan het daar opnieuw vinden. De gang van zijn leven is als die van Saul en Achab. Tot zelfonderzoek verwijs ik hier naar 1 Samuël 24:17, 18 en 21 en 1 Koningen 21:27.

Het is zeker dat ook Ezau met vele tranen en angst zijn vader probeerde te bewegen, dat het hem mocht berouwen dat hij Jakob gezegend had. Maar het hielp hem niet veel. En of zij die naar de wereld bedroefd zijn nu en dan God met veel tranen en met grote angst willen bewegen dat Hij hen voor goed verklaart, het baat hun niet. Dit komt omdat zij voorstellen doen die zij toch niet van plan zijn te houden, omdat zij nooit zichzelf, hun lusten en de wereld wil-

len verloochenen. Zij willen alleen Gods zegen hebben om dan tevens te wandelen naar het goeddunken van hun verdorven hart en naar hun verkeerde smaak en zin. Zo is er dan wel droefheid en vaak meer geweend en tranen dan bij de oprechten, maar het komt nooit tot een verbroken hart. Men neemt zich de besnijdenis van het hart wel voor – en men wil er alles voor doen – maar men trekt zich telkens weer terug en het hart wordt niet besneden.

Zo is het dan bij het *bedenken van onze zonden en vervloeking* volstrekt niet om het even hoe dit plaatsheeft, wat de oorzaak van de droefheid is en hoe de ziel daaronder gesteld is. Eenieder die zich met verkeerde bedoelingen en uit eigenbelang bij de zuivere waarheid houdt, om daarmee zijn aardse leegte op te vullen, kan immers wel bedroefd zijn als hij ontdekt dat hij in geen enkel opzicht zijn wens vervuld ziet. De droefheid kan ook ontstaan door een bepaalde lichamelijke gesteldheid, maagproblemen of zenuwziekte, of uit een duister voorgevoel, uit vrees voor straf en voor de hel. Ook kan iemand gaan treuren, omdat hij bij de ware godzalige mensen vaak zo'n diepe droefheid en totale verslagenheid en verbrijzeling waarneemt. Zo iemand probeert dan die godzaligen in alles te imiteren, met de gedachte dat hij zo

datgene verkrijgen zal waarvan hij denkt dat het goed is in de ogen van God.

Er zijn er die bedroefd zijn en groot misbaar maken, omdat hun zonden en schandelijk handelen, dat zij onder een manteltje van vroomheid en heiligheid bedekt hebben, voor de mensen openbaar is geworden. Weer anderen doen zich bedroefd voor, omdat zij bang zijn dat hun verborgen doen en laten bekend zal worden. Ook kan het zijn dat zij een grote misdaad begaan hebben en die bedekken willen door over de grootheid van hun zonden te spreken en zich daarover bedroefd voor te doen. Zo zijn er ook die zich willens en wetens in het verderf hebben gestort en nu geen middel of uitkomst meer zien om zich te herstellen.

Ziedaar, allerlei droefheid naar de wereld, die daaruit ontstaat, dat men het bij en in de wereld niet vinden kan, en het toch in de wereld zoekt; en nu wil men zo'n droefheid voor droefheid naar God laten doorgaan. Er wordt dan zeker veel van zonden gesproken – men bedient zich zelfs van de sterkste uitdrukkingen over zijn vloekwaardigheid – maar het komt alleen omdat het geweten tot hen spreekt, dat men niet meer zo ongestoord van de wereld genieten kan, zonder dat men zich van de mensen iets hoeft aan te trekken. Niet zelden meent men

van zijn droefheid verlost te zullen worden door troost te zoeken in de middelen die alleen verordend zijn voor wie bedroefd is *naar God*. Ook zijn er die in het geheel geen droefheid over hun zonde hebben. Die hun zonde en vervloeking volstrekt niet bedenken dan zo wat oppervlakkig, en die, hoewel zij vermaand worden zich niet toe te eigenen wat Christus alleen voor Zijn gelovigen bestemd heeft en ook vermaand worden zich van de Tafel des Heeren te onthouden zolang zij zó voortleven, er telkens wat op vinden om hun zonden en hun verdorven aard te vergoelijken. Zij verschuilen zich met hun onboetvaardig hart achter de gelovigen en degenen die verslagen van hart zijn. Hun raad ik aan om te bedenken dat er geschreven staat: ‘Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen. Want de HEERE kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan’ (Ps. 1:5 en 6).

Het ergste van alles is dat eenieder die zó is, zich alles wat ik gezegd heb niet bijzonder aantrekt, maar bij zichzelf zegt: ‘Daarvoor beware mij God dat ik zo en zo zijn zou’; en hij verbergt zich erachter dat hij het toch goed bedoelt. Als het een mens erom te doen is het geweten te sussen, dan rechtvaardigt hij zich-

zelf en komt hij zijn droefheid weer spoedig te boven.

Degene daarentegen bij wie het een zaak van het hart is, die veroordeelt zichzelf en niemand kan hem troosten dan God alleen. Hij bedenkt zijn zonde en vervloeking in waarheid, hij is *naar God* bedroefd. Hij is over de zonde bedroefd omdat zij zónde is. Hij is niet over de zonde bedroefd omdat zij hem verhindert te krijgen wat hij van de wereld verwacht en ook niet omdat hij soms denkt: Als ik ze aan de hand houd, kan ik niet in Gods gunst krijgen en doen wat ik graag had en deed. Nee, maar hij is over de zonde bedroefd omdat zij een vergrijp, een misdaad is tegen de Heere, de allerhoogste God, Die alleen waardig is gevreesd en gediend te worden.

Wie naar God bedroefd is, blijft niet staan bij de begane zonden, maar het doet hem van harte leed dat hij tegen de Heere gezondigd heeft en Zijn heilige geboden overtreden heeft en de duivel of de wereld oorzaak heeft gegeven dat de heilige Naam van de Heere door zijn schuld gelasterd wordt. En dat er een kwaad gerucht verbreid wordt van de goede weg en van het goede land dat de Heere aan Zijn volk tot een erfenis beloofd heeft. Hij ligt verbrijzeld en geheel verslagen in de heilige tegenwoordig-

heid Gods en gevoelt Gods gramschap en Zijn rechtmatige toorn in zijn gehele gebeente. O, hoe diep buigt de zonde zijn ziel terneer! Wat een waarachtige schaamte, wat een bekommering en verlegenheid is daar in de ziel!

Ja waarlijk, de droefheid is bij het volk van de Heere een hartenzaak; dit maakt de oprechte zo bedroefd, dat hij tegen zijn God, tegen de hoge, goedertieren en heilige God gezondigd heeft, dat hij op Zijn heilig Woord niet heeft gelet en Zijn getrouwe stem en goede bevelen ongehoorzaam is geweest. Hij wil de straf wel dragen, als de Heere hem maar genadig wil zijn en met hem verzoend zou willen zijn. In oprechtheid veroordeelt hij zichzelf, niet om zijn 'ik' te behouden, maar opdat de wet van God ongeschonden zou blijven. Daarom verwerpt hij zichzelf voor Gods gerechtigheid en erkent dat God rechtvaardig is.

De oprechte matigt zich geen genade aan, hij begeert ook geen genade uit eigenliefde, geen genade om tóch daarbij in de zonde te blijven, geen genade ten koste van Gods wet, van Zijn deugden en volmaaktheden. Nee, de bedroefde naar God zal zelfs geen troost kunnen aan nemen, tenzij hij alle deugden en volmaaktheden van de Heere ongekrenkt bewaard ziet en deze tegenover zijn zonde en vervloeking in het licht

van de Geest Zelf verheerlijkt ziet. Hij vraagt zich niet af wat er van hem wordt, maar slechts wat er wordt van Gods eer en Naam. Ook is het niet zozeer een bepaalde daad waarover hij zichzelf aanklaagt. Nee, maar élke bijzondere overtreding is een aanleiding voor hem om zichzelf, zoals hij is, voor God vanwege zijn ongehoorzaamheid te veroordelen. Zo dringt hij door tot zijn totale verdorvenheid, schandelijke opstand en volslagen onmacht om iets weer te kunnen goedmaken, en komt hij tot de belijdenis van het hart, dat hij met gedachten, woorden en werken, alle geboden van God – niet één uitgezonderd – overtreden en geen daarvan ooit gehouden heeft, ook dat hij vanwege zijn inwendige verdorvenheid geen daarvan kan houden, maar integendeel nog steeds tot alle boosheid geneigd is.

Terwijl de treurige naar de wereld altijd *half* goed wil zijn en meestal aan halve troost genoeg heeft, is de bedroefde naar God *geheel* een zondaar, diep bekommerd, verlegen, verslagen. Het is bij hem een en al ellende, van de jeugd af, en in deze ellende is het alleen God Die hem troosten kan met God, en met niets anders.

Dit is dus het kenmerk van iemand die naar God bedroefd is: het is hem om God te doen, hij stelt zijn hoogste goed en gelukzaligheid

alleen in God. Dan ligt de droefheid diep in uw hart, vaak tot vertering van het vlees. Dan gaat u zuchtend en verlangend uit naar de levende God met een dorst van de ziel. Als een opgejaagd hert dat schreeuwt naar de waterstromen, ja, zó schreeuwt uw ziel tot God.

Waar de droefheid naar God is, daar vertoont men dit niet aan de mensen. Daar is een bedroefde geest als het ware vanzelfsprekend. Daar is haat tegen de zonde als zónde; daar zijn beenderen, die de Heere verbrijzeld heeft en wel zó dat Hij vreugde en blijdschap doet horen, opdat ze zich verheugen (Ps. 51:10). Daar wordt de droefheid in geen enkel opzicht tot een grond gemaakt om zich te troosten. Wie naar God bedroefd is, denkt aan God en niet aan zijn droefheid. Zijn hart is eropuit om zo te zijn, als de Heere hem hebben wil. Hij wil vrijgemaakt zijn van de zonde, van het kwade geweten en van de dode werken, om de levende God te dienen. Er ligt dus op de bodem van zijn hart een waarachtige vreze Gods, een ware verbrijzeling, ongehuichelde eerbied en diepe schaamte. Wie naar de wereld bedroefd is, wil genade én zonde; iedereen die naar God bedroefd is, wil volstrekt genade, niets dan genade, vrije genade en verlossing van zonde,

kwijtschelding van schuld op grond van eeuwig recht.

De eerste laat zich gemakkelijk door mensen troosten; met de ander heeft God Zelf moeite, om hem getroost te krijgen. De eerste trekt zich terug als het op vrije genade aankomt, als het erom gaat zichzelf met alle zonden en de wet met haar werken los te laten. De ander lacht te midden van de droefheid en van het geweest als er maar één straal gezien wordt van de genade van Jezus Christus, van de gewilligheid van de Borg om ook voor zijn ziel in te staan met Zijn borggerechtigheid en ook zijn ziel te zuiveren en te heiligen met Zijn bloed en Zijn Geest.

De een vindt droefheid en maakt veel ophef met zijn tranen, hij is bedroefd en weet ook wel waarom. De ander verwerpt zijn tranen, weet vaak zelf niet waarom hij zo diepbedroefd is; hij weet alleen dat hij de Heere mist en naar Hem schreit. De droefheid van de een duurt niet lang; die van de ander is steeds aanwezig op de bodem van het hart en gaat over in een voortdurende verootmoediging voor de Heere. Hoe meer licht van genade, hoe meer dorst naar genade, hoe meer vervuld met genade, hoe meer vervuld met ootmoed en met hoop op genade, zelfs in hopeloosheid. De een laat los als hij de vervloeking verneemt; de ander

buigt zich onder de vervloeking, erkent dat hij die waard is, maar laat nooit los. De een verheft zichzelf bij gestolen troost, de ander verheft de Heere alleen, en grijpt naar een kruimeltje dat van de Tafel van de Heere valt.

Bij de droefheid naar God is de grondtoon: ‘Als ik U maar heb!’ (Psalm 73:25, naar Luther). Zo wordt dan de droefheid van de eerste veroorzaakt door het gemis van wereldse vreugde, terwijl die van de laatste wordt geboren uit liefde tot de heiligheid van God en vanwege het gemis van deze liefde.

Vragen

1. Waarom hield Kohlbrugge deze Avondmaalspreken voor zijn Elberfeldse gemeente? Kunnen wij er nu ook nog ons voordeel mee doen? Licht uw/je antwoord toe!
2. Op welke drie punten heeft de avondmaalganger zich te beproeven? Welke punten komen daarbij nogal eens in de verdrukking?
3. Wat is volgens Kohlbrugge het grote gevaar bij het ten Avondmaal gaan van de schijngevoligen? Waar komt het bij hen nooit toe? Welke les kunt u, kun jij daaruit trekken?
4. Kohlbrugge noemt allerlei soorten van droefheid naar de wereld. Voor degenen die dat ervaren is het Heilig Avondmaal niet. Voor

- wie dan wel? Kan men het verschil tussen ware en geveinsde droefheid bij zichzelf ontdekken? Spreek er met elkaar in liefde over.
5. Kohlbrugge geeft in zijn eerste preek helder aan wat de droefheid naar God inhoudt. Welk verschil is er tussen de droefheid naar de wereld en de droefheid naar God?
 6. Kohlbrugge geeft kernachtig het verschil tussen ware en valse troost aan. Wat kunnen wij hieruit leren?